

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Факультет економічний
Кафедра теоретичної і прикладної економіки

EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM (ECTS)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

2017/2018

Освітньо-професійна програма
“Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”
Перший бакалаврський рівень
Галузь знань 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 07 Управління та адміністрування

Івано-Франківськ, 2018

Зміст

- 1. Загальні відомості про факультет та кафедру теоретичної і прикладної економіки**
- 2. Перелік напрямів та спеціальностей з підготовки фахівців на факультеті із зазначенням ліцензованого обсягу прийому.**
- 3. Умови для навчання**
- 4. Основні методи та форми навчання, викладання та оцінювання що використовуються на кафедрі теоретичної і прикладної економіки**
- 5. Графік навчального процесу**
- 6. Навчальний та робочий навчальний план спеціальності**
- 7. Анотації дисциплін за спеціальністю**
- 8. Фахове спрямування та кваліфікаційні вимоги до фахівців. Опис результатів навчання.**
- 9. Глосарій термінології з навчальних дисциплін.**

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

1.1. Адреса: вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Інформація про склад керівних органів факультету:

Декан економічного факультету:

Благун Іван Семенович – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Заступники декана:

Шкроміда Віталій Васильович – кандидат економічних наук, доцент.

Гнатюк Тарас Михайлович – кандидат економічних наук, доцент.

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Методист заочної форми навчання:

Томашевська Антоніна Василівна

тел.: 067-707-81-79

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Диспетчер:

Хомин Уляна Василівна

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

1.2. Інформація про кафедру теоретичної і прикладної економіки

Адреса: вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76000

Завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

Пилипів Надія Іванівна – доктор економічних наук, професор

Викладацький колектив кафедри

Ємець Ольга Іванівна – кандидат економічних наук, доцент

Мацола Михайло Михайлович - кандидат економічних наук, доцент

Стефінін Володимир Володимирович - кандидат економічних наук, доцент

Васильченко Сергій Миколайович - кандидат економічних наук, доцент

Ціжма Юрій Іванович - кандидат економічних наук, доцент

Підлестейчук Тетяна Іванівна - викладач

2. ПЕРЕЛІК НАПРЯМІВ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Напрями підготовки та спеціальності:

Напрями підготовки ОР «Бакалавр»:

- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа»
- 071 «Облік і оподаткування»
- 075 «Маркетинг»
- 051 «Економіка»
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
- 6.030508 «Фінанси і кредит»
- 6.030509 «Облік і аудит»
- 6.030507 «Маркетинг»
- 6.030502 «Економічна кібернетика»
- 6.030601 «Менеджмент»

ОР «Магістр»:

- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси суб'єктів господарювання та страхування»
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа»
- 071 «Облік і оподаткування»
- 075 «Маркетинг»
- 051 «Економіка» (Економічна кібернетика)
- 051 «Економіка» (Прикладна економіка)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
-

На факультеті створена і функціонує спеціалізована вчена рада Д 20.051.12 по захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальностей:

- 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці;
- 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Ліцензований обсяг прийому на спеціальності економічного факультету складає ОР «Бакалавр» - 495 осіб, ОР «Магістр» - 155 осіб на денну форму навчання і ОР «Бакалавр» - 350 осіб, ОР «Магістр» - 115 осіб на заочну форму навчання. На факультеті діє докторантура та аспірантура за вісьмома спеціальностями, в якій навчаються 27 обдарованих випускників факультету.

3. УМОВИ НАВЧАННЯ (КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ ФАКУЛЬТЕТУ)

Економічний факультет, створений у 1993 році, є одним з наймолодших серед факультетів та інститутів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, проте вже має усталені

традиції актуалізувати навчальний процес з урахуванням потреб життя і розвитку науки на базі фундаментальних економічних і математичних знань.

Спочатку на факультеті здійснювалась підготовка фахівців із двох класичних спеціальностей – «Фінанси» та «Облік і аудит». З 1998 року почалась підготовка спеціалістів-маркетологів, а з 2001 року – зі спеціальностей «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та «Менеджмент організацій».

З 2004 року здійснюється підготовка студентів зі спеціальності «Економічна кібернетика», що дає змогу задовольнити потреби регіону в економістах-аналітиках, без яких не обходяться жодні підприємства та організації, які бажають успішно функціонувати в умовах ринкової економіки.

За бажанням і на основі тестового відбору юнаки проходять навчання на військовій кафедрі.

На факультеті діє набір в магістратуру, аспірантуру та докторантуру за економічними спеціальностями.

Навчально-виховну, науково-дослідну роботу із понад 1000 студентами денної та заочної форми здійснюють 8 професорів, докторів наук, понад 50 доцентів, кандидатів наук. Також до викладацької роботи залучаються працівники та керівники провідних фінансово-господарських установ і органів місцевого самоврядування області.

Кафедри факультету очолюють вчені-економісти, які відомі не тільки в науковій спільноті України, але і за межами нашої держави: кафедру менеджменту і маркетингу – професор, доктор економічних наук Ткач О.В.; кафедру фінансів – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Ткачук І.Г.; кафедру економічної кібернетики – професор, доктор економічних наук Дмитришин Л.І.; кафедру обліку і аудиту – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Баланюк І.Ф.; кафедру теоретичної і прикладної економіки – професор, доктор економічних наук Пилипів Н.І.

Навчальний процес на економічному факультеті проводиться у двох навчальних корпусах. Студенти мають змогу займатись у 25 навчальних аудиторіях, з яких 6 оснащені сучасною комп'ютерною технікою, 5 спеціальних кабінетів, 4 лекційні аудиторії, оснащені сучасною відеотехнікою. До послуг студентів Центр інформаційних технологій, в якому 180 персональних комп'ютерів, мультимедійна лекційна аудиторія на 200 місць, інтернет-зал та інтернет клуб.

Для забезпечення підготовки студентів з дисциплін усіх циклів у бібліотеці університету є понад 126 тисяч томів літератури, працюють три читальних зали на 240 місць. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу для бакалаврів, спеціалістів, магістрів економічних спеціальностей повністю відповідає вимогам.

Кафедра теоретичної і прикладної економіки створена в 1963 році. На кафедрі працюють штатними працівниками 8 осіб, зокрема один доктор економічних наук, професор; 5 кандидатів економічних наук, доцентів і один асистент.

Основною метою діяльності кафедри є підготовка висококваліфікованих кадрів, професіоналів, генераторів нових ідей, які володіють гнучким, креативним мисленням.

Підготовка фахівців із прикладної економіки відбуватися шляхом виконання освітньо-виховної функції – задоволення суспільної потреби у фахівцях в галузі економіки, які підготовлені до виконання висококваліфікованої практичної роботи; організації методологічної допомоги – надання студентам знань і вмінь для орієнтації в сучасних проблемах глобалізації та економічної кризи, оцінки та аналізу економічних та інших проблем нинішнього суспільства; науково-дослідницької – проведення науково-дослідницької роботи у царині економічної діяльності.

На кафедрі створені усі необхідні умови для поєднання навчання з науковою діяльністю. Наявна матеріально-технічна база дозволяє інтенсифікувати навчальний процес шляхом упровадження нетрадиційних

методик навчання, широкого застосування інформаційно-комп'ютерних технологій. Використання сучасних інформаційних технологій відкриває студентам доступ до широкого кола вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, підвищує ефективність самостійної роботи та відкриває необмежені можливості для творчості, набуття і закріплення фахових навиків.

Наукова робота розглядається як невід'ємна частина навчального процесу. У розпорядженні студентів сучасна наукова бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника - важливий структурний підрозділ вузу, де сконцентровані джерела інформації, це потужна інформаційна установа, науковий інформаційний, просвітницький центр університету, методичний осередок вузівських бібліотек м. Івано-Франківська. Бібліотека працює з використанням основного функціонального формату електронного бібліотечного ресурсу з частковим доступом до повнотекстової бази даних документів. Студенти, які добилися високих результатів в науковій роботі, рекомендується до вступу в аспірантуру, залишаються на кафедрі на посадах викладачів-стажистів. На даний час випускна кафедра в значній мірі укомплектована саме за рахунок колишніх випускників факультету.

4. Основні методи та форми навчання, викладання та оцінювання що використовуються на кафедрі теоретичної і прикладної економіки

Після входження національної вищої школи в Європейський освітній простір у ПНУ ім. В. Стефаника запроваджено облік трудомісткості навчальної роботи студентів у кредитах ECTS (European Credit Transfer System) — Європейську кредитно-трансферну систему. Кредити ECTS ураховують усі види навчальної роботи і забезпечують уніфікований підхід до визначення трудомісткості освітньої діяльності студента.

Здійснюється навчальний процес у ПНУ ім. В. Стефаника у таких організаційних формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Основні види навчальних занять: лекція; семінарське, практичне,

лабораторне, індивідуальне заняття; консультація; інші види навчальних занять, які визначаються робочим навчальним планом і програмою дисципліни.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять і передбачає перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Форму проведення поточного контролю під час навчальних занять і систему оцінювання рівня знань та умінь визначає відповідна кафедра. Результати поточного контролю за семестр визначаються як середня з поточних оцінок за 100-бальною шкалою, відображених у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи, і можуть зараховуватися до залікового кредиту як окремий заліковий модуль, якщо це передбачено робочою програмою дисципліни.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних (лабораторних, семінарських) занять з певної дисципліни - змістового модуля. Завданням підсумкового модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст кількох тем дисципліни, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал. Форми підсумкового модульного контролю та систем) оцінювання рівня знань та умінь студентів визначає кафедра та відображає в робочій програмі дисципліни. Оцінки з підсумкового модульного контролю за 100-бальною шкалою відображаються у журналах обліку відвідування та успішності викладача її академічної групи і зараховуються як окремий заліковий модуль до залікового кредиту.

Окремою формою підсумкового модульного контролю є комплексні або наскрізні індивідуальні розрахунково-графічні та інші завдання, рівень виконання яких оцінюється за 100-бальною шкалою, а оцінка зараховується до залікового кредиту як окремий заліковий модуль, якщо це передбачено

робочою програмою дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
80-89	добре	B (дуже добре)
70-79		C (добре)
60-69	задовільно	D (задовільно)
50-59		E (достатньо)
26-49	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-25		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену, диференційованого заліку або заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою навчальною програмою і в терміни, встановлені робочим навчальним планом та графіком навчального процесу.

5.Графік навчального процесу

I курс (освітній рівень бакалавр)

I семестр - 15 тижнів.

Екзаменаційна сесія – 3тижні.

II семестр – 16тижнів.

Екзаменаційна сесія – 2тижні.

6. Навчальний та робочий навчальний план спеціальності

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

Затверджено:
[Підпис]
[Печатка]

27.06.17

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

27.06.17

Група навчання: 2 група ІІІ курсу

Класифікація: Спеціальність «Інженер-електрик, спеціаліст з енергетичних систем»

Навчання: денне, загальноосвітньо-технічне

Підприємство: [Підприємство]
 за адресою: 474 Покровська вул., м. Івано-Франківськ
 контактний телефон: [Телефон]
 Формат навчання: денний

I. Графік навчального процесу

№	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

ПОВІННЯ: 1 - Теоретичні заняття; 2 - Конспекти та лабораторні роботи; 3 - Експериментальні заняття; 4 - Аудиторні; 5 - Індивідуальні проекти; 6 - Аудиторні

II. МЕТИ НАВЧАННЯ

№	Група	Середній бал	Середній бал з екзаменів	Середній бал з курсових робіт	Середній бал з лабораторних робіт	Середній бал з есе	Середній бал з інших форм	Середній бал з аудиторних	Середній бал з інших форм
1	21	4	4	4	4	4	4	4	4
2	21	4	4	4	4	4	4	4	4
3	21	4	4	4	4	4	4	4	4
4	21	4	4	4	4	4	4	4	4
Результат	117	15	16	16	16	16	16	16	16

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семістр	Тижні
Експериментальна	4	4
Виробничо-спрацювальна (або інша)	4	4

IV. ВПРОВАДЖЕННЯ

Назва впровадження	Семістр	Тижні
Математика	4	4
Інформаційні технології	4	4

V. План вивчення предметів

Рік навч.	Назва навчальної дисципліни	Рівень знань за предметом				Кількість годин за семестр	Кількість годин						Рівень володіння знаннями за предметом за курсом (семестром)						
		Базовий	Початок	Глибокий			Загальна сума	Академічний					Самостійна робота	Семестр					
				теоретичний	практичний			Всього	Лекції	Питання	Семінари	Лаборації		Індивідуальні	I сем.	II сем.	III сем.	IV сем.	
		у відео-формі	1	2	3														4
		Підсумок знань за семестр														1	2	3	4
Всього за рік														1	2	3	4		
I. Цікаво-інформаційна підготовка																			
I.1. Основні дисципліни																			
	1. Історія України				3	90	30	18		14				60	2				
	2. Історія української архітектури				1	90	30	16		14				60	2				
	3. Філософія				2	90	30	18		14				60		1			
	4. Українська мова та професійне спілкування				2	90	30	18	14					60		1			
	5. Фізика культури								128	120			128			2	2	4	
	Всього за п. I.1:				4				12	348	120	64	14	41		188	4	4	
I.2. Вибіркові дисципліни																			
I.2.1. Дисципліни за вибором <i>КМІ</i>																			
	6. Історія мови				1				3	90	30		30			60	2		
	7. Психологія								2	90	30	18	14			60		1	
	8. Історія економіки та економічної думки								1	90	30	16	14			60		1	
	Всього за дисциплінами п. I.2.1:				1	2			6	270	90	32	30	28		180	4	1	
I.2.2. Дисципліни за вибором <i>співробітників</i>																			
	9. Різноманітні спеціальні					3	90	30	36	14				60			1		
	10. Математика економіки					2	90	30	35	14				60			1		
	11. Економіка України					2	90	30	35	14				60			1		
	12. Політика					2	90	30	19	14				60			1		
	13. Цікаві розумові завдання					2	90	30	18	14				60			1		
	14. Соціальна відповідальність бізнесу					2	90	30	18	14				60			1		
	15. Економіко-правові аспекти міжбанківських відносин					2	90	30	18	14				60			1		
	16. Психологія бізнесу					2	90	30	18	14				60				1	
	17. Інформаційні технології					2	90	30	16	14				60				1	
	18. Стратегія мови					2	90	30	16	14				60				1	
	19. Інформаційні технології					2	90	30	16	14				60				1	
	20. Стратегічно-управлінські					2	90	30	16	14				60				1	
	Всього за дисциплінами п. I.2.2:				3	6	270	90	45	41				180			4	1	
	Всього за п. I.2:				1	5			18	540	180	64	71	18		360	4	1	4

Разом за розділом (п. 1):		1	9		30	900	300	144	86	70			600	8	6	4	2				
2. Цикл професійної підготовки																					
2.1. Обов'язкові дисципліни																					
2.1.1. Теоретична підготовка																					
21	Політекономія	1			6	180	60	30	30				120	4							
22	Вища математика	2	1		6	180	60	30	30				120	2	2						
23	Мікроекономіка	2			3	90	30	16	14				60		2						
24	Інформатика	1			3	90	30	16	14				60		2						
25	Теорія ймовірностей і математична статистика	2			3	90	30	16	14		14		60	2							
26	Макроекономіка	3			3	90	30	16	14				60			2					
27	Економіка підприємства	3			3	90	30	16	14				60			2					
28	Менеджмент		4		3	90	30	16	14				60			2					
29	Маркетинг	4			3	90	30	16	14				60				2				
30	Національна економіка	3			3	90	30	16	14				60				2				
31	Бухгалтерський облік	3			6	180	60	30	30				120			4					
32	Підприємницька діяльність	4	3		12	360	120	60	60				240			4	4				
33	Статистика	4			3	90	42	16	26				48				3				
34	Економіка малого і середнього бізнесу	6			3	90	30	12	18				60					2			
35	Міжнародне підприємництво	7			3	90	46	30	16				44						3		
36	Бізнес-планування	4			6	180	60	30	30				120			4					
37	Управління проектами	5			6	180	60	30	30				120				4				
38	Санация підприємств	6			6	180	70	34	36				110					5			
39	Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва	5			6	180	70	30	40				110					5			
40	Біржова діяльність	6			6	180	70	34	36				110					5			
41	Фондовий ринок	7			6	180	72	36	36				108						5		
42	Підприємництво в сфері торгівлі	6			3	90	30	6	24				60					2			
43	Стандартизація і сертифікація товарів і послуг	5			3	90	30	16	14				60					2			
44	Економіка праці і соціально-трудові відносини	8			3	90	32	16	16				58						4		
Всього по дисциплінам п.2.1.1:		23	3		108	3240	1152	568	570		14		2088	8	6	14	15	11	14	8	4
2.1.2. Практична підготовка																					
45	Навчальна практика		6		3	90							90								
46	Атестація	8				3	90						90								
47	Курсова робота з економіки підприємства				4	3	90						90								
48	Курсова робота з підприємницької діяльності				6	3	90						90								
49	Підготовка бакалаврської роботи					9	270						270								
50	Виробнича практика за фахом		8			9	270						270								

7. Анотації дисциплін за спеціальністю

Бакалавр з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності	
Обов'язковий блок	
<i>Тип диплому та обсяг програми</i>	Диплом бакалавра, 240 кредитів ЄКТС
<i>Рівень програми</i>	НРК – 6 рівень, FQ-ЕНЕА – перший цикл, EQF LLL – 6 рівень
A	<p>Мета (цілі) освітньо-професійної програми: підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, які володіють сучасними теоретичними знаннями, вміннями та практичними навичками у професійній сфері. Формування теоретичних і практичних знань з організації та ведення підприємницької справи, набуття компетентностей з визначення пріоритетних напрямів та організації власного бізнесу, прийняття ефективних підприємницьких рішень на внутрішніх та зовнішніх ринках, здатність використання набутих знань з питань підприємництва, торгівлі та біржових</p>
B	Характеристика програми
1	<p>Назва галузі знань та спеціальності</p> <p>07 Управління та адміністрування. 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.</p>
2	<p>Фокус програми</p> <p>Загальна. Акцент на забезпеченні підготовки професійних здібностей щодо самоорганізації, вміння самонавчатись, розвинути аналітичне мислення, приймати обґрунтовані рішення, здійснювати оцінювання та забезпечення якості виконаних робіт. Прийняття обґрунтованих професійних рішень за умов невизначеності та мінливості зовнішнього середовища з врахуванням резервів та можливостей інноваційного розвитку внутрішнього середовища підприємства на основі широкого використання сучасних інформаційних технологій.</p>
3	<p>Орієнтація програми</p> <p>Освітньо-професійна</p>
4	<p>Особливості програми</p> <p>Міждисциплінарна та багатoproфільна підготовка фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності</p>
C	Складові професійної компетентності
	<p>Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p>

Загальні компетентності.

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати завдання у сфері професійної діяльності.
3. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами у професійній сфері.
4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
6. Здатність працювати автономно та в команді, навички міжособистісної взаємодії.
7. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
8. Здатність ініціювати заходи щодо збереження навколишнього природного середовища та здійснення безпечної діяльності.
9. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

1. Знання і розуміння теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
3. Розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
6. Знання і розуміння нормативно-правового регулювання у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
8. Знання і розуміння основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
9. Знання та розуміння організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.
10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Організаційна – здатність до удосконалення організації підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, збору аналітичної вихідної інформації про економічний стан і стан ринку та її обробки і використання для проведення ідентифікації товарів, визначення рівня попиту, пропозиції, конкуренції та прийняття відповідних управлінських рішень.

Соціально-особистісна – здатність і готовність до особистого розвитку, взаємодії, комунікації; роботи в команді та співробітництва; аргументування власної позиції.

Діагностична – володіння знаннями, теорією та методологією (підходами, принципами і методами) розпізнавання проблеми, виявлення характерних ознак ситуації; застосування цих методів та принципів, аналіз тенденцій та процесів, ситуацій, проблем, випадків, що розпізнають деформації та встановлюють їх причини. Діагностика поширюється на ситуації, що відображають предмет професійної діяльності, у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

E	Перелік навчальних дисциплін та їх анотації **			
I. Цикл загальної підготовки				
1.1. Обов'язкові дисципліни			Кредити ЄКТС	Семестр
1.2 Вибіркові дисципліни				
1.2.1 Дисципліни за вибором ВНЗ				
1.2.2 Дисципліни вільного вибору студента				
II. Цикл професійної підготовки				
2.1. Обов'язкові дисципліни				
2.1.1 Теоретична підготовка				
1	Підприємницька діяльність	6	1	
2	Торговельне підприємництво	6	3	
3	Бухгалтерський облік в управлінні підприємством	6	1	
4	Економіка підприємств	6	2	
5	Державне регулювання економіки	6	2	
6	Управлінський облік у бізнесі	6	2	
7	Економіка малого і середнього бізнесу	6	3	
8	Мікроекономіка	6	1	
9	Біржова торгівля	3	3	
10	Макроекономіка	3	2	
11	Інноваційний розвиток підприємств	6	2	
2.1.2 Практична підготовка				
12	Курсова робота з підприємницької діяльності	3	1	
13	Підготовка бакалаврської роботи	6	3,4	
14	Виробнича практика за фахом	9	4	
15	Атестація	3	4	
2.2 Вибіркові дисципліни				
2.2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ				
16	Бізнес-планування	6	4	
2.2.2 Дисципліни вільного вибору студента				
17	Підприємницькі ризики	3	5	
18	Управління проектами	3	5	
19	Економічна безпека	3	5	
20	Ризики в управлінні	3	5	
21	Стратегія сталого розвитку суспільства	3	5	
22	Сучасні проблеми розвитку бізнесу	3	5	
23	Економіка торгівлі	3	6	
24	Прогнозування і макроекономічне планування	3	6	
25	Економіка праці і соціально-трудова відносини	3	6	
26	Соціальна відповідальність бізнесу	3	6	
27	Електронна комерція	3	8	
28	Новітні технології в підприємстві	3	8	
29	Регіональна економіка	3	7	
30	Управління підприємствами	3	7	
31	Національна економіка	3	8	
32	Глобальна економіка	3	8	
33	Управління якістю	3	6	

34	ЗЕД підприємства	3	6
35	Інвестиційна діяльність	3	7
36	Міжнародне підприємництво	3	7
37	Валютні операції	3	7
38	Платіжні системи	3	7
F	Матриця зв'язків між навчальними дисциплінами (модулями) результатами навчання (компетентностями)		
	Матриця зв'язків подається в окремих таблицях (таблиця 1, 2)		
G	Форми організації та технології навчання		
	<ul style="list-style-type: none"> – організаційні форми: <i>колективне та інтегративне навчання тощо</i> – технології навчання: <i>пасивні (пояснювально-ілюстративні); активні (проблемні, інтерактивні, проектні, інформаційно-комп'ютерні саморозвиваючі, позиційне та контекстне навчання, технологія співпраці) тощо.</i> 		

8. Фахове спрямування та кваліфікаційні вимоги до фахівців. Опис результатів навчання.

M	Працевлаштування та продовження освіти	
1	Працевлаштування	<p>Посади пов'язані з підприємництвом: директор підприємства, помічник директора малого підприємства за видами економічної діяльності, з надання послуг (консалтингової, страхової, тощо); керівник агентства, помічник керівника агентства: страхового, нерухомості, рекламного; помічник керівника підприємства сфери послуг; помічник директора малого підприємства у сфері охорони здоров'я, освіти, культури.</p> <p>Посади, що пов'язані з торгівлею: помічник директора малої торговельної фірми; керівник магазину; комерсант; завідувач торговельного залу; менеджер у роздрібній та оптовій торгівлі; менеджер ресторану.</p> <p>Посади, що пов'язані з біржовою діяльністю: фахівець з біржової торгівлі, брокер, дилер; фахівець із біржових операцій; аукціоніст; торговельний брокер (маклер).</p>
2	Продовження освіти	Навчання за програмами: 7 рівня НРК, другого циклу FQ-EHEA та 7 рівня EQF-LLL
Форми атестації здобувачів вищої освіти		
Форми атестації здобувачів вищої освіти		Атестація зі спеціальності здійснюється у формі: <ul style="list-style-type: none"> ▪ публічного захисту дипломної роботи; ▪ комплексного екзамену за фахом.
Вимоги до випускної (дипломної) роботи		Атестація здійснюється атестаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань. Атестація здійснюється відкрито і гласно. Випускна робота має бути перевірена на плагіат. Випускна робота (або її реферат) має бути розміщена на офіційному сайті вищого навчального закладу або його підрозділу. Деталізація вимог до випускної роботи регламентується внутрішніми документами й положеннями вищого навчального закладу.

Вимоги до комплексного екзамену за фахом	Комплексний екзамен за фахом має передбачати оцінювання результатів навчання, визначених освітньою програмою.
Результати навчання	
1	Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.
2	Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.
3	Оволодіти навичками письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.
4	Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
5	Організовувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
6	Проявляти ініціативу і підприємливість в різних напрямках професійної діяльності, брати відповідальність за результати.
7	Проявляти ініціативу і підприємливість в різних напрямках професійної діяльності, брати відповідальність за результати.
8	Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
9	Знати термінологію і мати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.
10	Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
11	Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
12	Застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.
13	Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів.
14.	Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати на практиці.
15.	Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.
16	Використовувати знання основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній і біржовій діяльності.

17.	Застосовувати знання й уміння щодо ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.
18	Демонструвати вміння бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

Таблиця 1

Матриця відповідності компетентностей випускника
за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність та компетентностей за НРК

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	+	+		+
Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати завдання у сфері професійної діяльності.	+	+		
Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами у професійній сфері.	+	+	+	+
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	+	+	+	+
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	+	+	+	
Здатність працювати автономно та в команді, навички міжособистісної взаємодії.	+	+	+	+
Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.				
Здатність ініціювати заходи щодо збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності.	+	+		+
Здатність діяти відповідально та свідомо.	+	+		+
Спеціальні (фахові) компетентності				
Знання і розуміння теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.	+	+		
Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.	+	+		
Розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин.	+	+		
Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.				

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.	+	+		+
Знання і розуміння нормативно-правового регулювання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.	+			
Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	+	+	+	+
Знання і розуміння основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.	+	+		+
Знання та розуміння організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.	+	+		
Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.	+	+		

**Матриця відповідності компетентностей та результатів навчання за спеціальністю
076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність**

Програмні результати навчання	Компетентності																			
	Інтегральна компетентність	Загальні компетентності					Спеціальні (фахові) компетентності													
		1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати завдання у сфері професійної діяльності.	3. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами у професійній сфері.	4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	6. Здатність працювати автономно та в команді, навички міжособистісної взаємодії.	7. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	8. Здатність ініціювати заходи щодо збереження навколишнього природного середовища та здійснення безпечної діяльності.	9. Здатність діяти відповідально та свідомо.	1. Знання і розуміння теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.	2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтованих рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.	3. Розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин.	4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.	6. Знання і розуміння нормативно-правового регулювання у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.	7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	8. Знання і розуміння основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.	9. Знання та розуміння організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.	10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.
1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.	+																			
2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.		+																		

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
3. Оволодіти навичками письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.				+																	
4. Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у галузі підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.				+																
5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.							+														
6. Показувати вміння працювати автономно та в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягти професійних цілей.								+													
7. Проявляти ініціативу та підприємливість в різних напрямках професійної діяльності, брати відповідальність за результати.									+												
8. Застосовувати одержані знання й вміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.										+											

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
9. Знати термінологію і мати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у галузі підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.									+											
10. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.												+									
11. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.													+								
12. Застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.														+							
13. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів															+						
14. Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати на практиці.																+					
15. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних, біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.																	+				
16. Використовувати знання основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній і біржовій діяльності.																		+			

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
17. Застосовувати знання й уміння щодо ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у галузі підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.																			+		
18. Демонструвати вміння бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.																						

9. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Активи – вимоги до всіх фізичних та юридичних осіб, у тому числі до банків.

Активні основні фонди – устаткування – машини, обладнання, тобто ті елементи, що приймають безпосередню участь у процесі виробництва.

Акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

Акція – цінний папір без встановленого терміну обігу, що підтверджує членство його власника в товаристві, свідчить про пайову участь у статутному фонді; надає учаснику товариства право на участь

Акція – цінний папір, що випускається акціонерним товариством і засвідчує права на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів на частку акції та частини майна акціонерного товариства за умови його ліквідації, а також інші права, передбачені законодавчими актами України.

Алгоритм управління – точно певний порядок вироблення управлінських рішень, формування планів, обміну інформацією в процесі управління.

Амортизація – процес перенесення авансованої раніше вартості засобів праці на вартість продукції, що виробляється, з метою її повного відшкодування.

Аналіз – функція управління, призначена для вивчення, систематизації, узагальнення і оцінки досягнутих результатів. На підставі даних аналізу виявляються вузькі місця в діяльності організації. Оцінюються кінцеві результати виробничої діяльності, обґрунтовуються управлінські рішення.

Аналіз систем управління – дослідження системи управління на основі розкладання її на складові частини (елементи) для вивчення кожного з них окремо і виявлення їх ролі і місця в системі. Виділені в процесі аналізу елементи піддаються синтезу, що дозволяє на новому рівні знання продовжити і поглибити дослідження системи.

Асортимент – це сукупність різновидів продукції кожного найменування, що різняться за відповідними техніко-економічними показниками (за типорозмірами, потужністю, продуктивністю, фасонами, моделями).

Асоціація – договірне об'єднання підприємств, створене з метою постійної координації господарської діяльності шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств – учасників асоціації.

Банкрутство – це пов'язана з нестачею активів у ліквідній формі

нездатність суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у визначений для цього термін висунуті йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед державним бюджетом.

Бюджетний період – строк, протягом якого діє затверджений бюджет (як правило - календарний рік). У деяких випадках може продовжуватись кілька років і не збігатися з бюджетним роком.

Бюджетний рік – період, на який затверджується державний бюджет країни.

Бюджетні обстеження – вид статистичного дослідження фактичного рівня доходів, видатків та споживання населення, ступеня задоволення матеріальних і духовних потреб людей різних соціальних груп. Б.о. здійснюються за допомогою вибіркового спостереження (вибіркового методу). Це дає змогу шляхом обстеження порівняно невеликої групи сімей отримати дані необхідної репрезентативності. Застосовується три способи Б. о.: експедиційний, коли фіксуються дані за певний період у бланки обстеження під час безпосереднього опитування громадян; анкетний, який передбачає самостійне заповнення громадянами надісланих їм бланків; поточний, коли необхідні записи систематично ведуть члени обстежуваних сімей. Матеріали Б.о. розробляються за територіальними ознаками або за соціальними групами населення, а в межах останніх – за групами сімей з різним рівнем доходу. Це єдине джерело статистичних даних, що відображають фактичний життєвий рівень, соціально-економічні явища тощо.

Бюджетні позики – короткострокові позики вищого бюджетного органу установі нижчого рівня для покриття тимчасового касового розриву в бюджеті у зв'язку з перевищенням видатків над доходами в окремі періоди (квартали) року (як правило, у I півріччі). В Україні право видавати з державного бюджету Б.п. адміністраціям та встановлювати строки їх повернення надано Міністерству фінансів України. Аналогічні права мають адміністрації вищого структурного рівня щодо надання позичок структурам нижчого адміністративного рівня.

Бюджетні рахунки (Б.р) – рахунки у Національному банку України для обліку доходів і видатків державного і місцевих бюджетів. Б.р. поділяються на доходні та поточні рахунки позабюджетних коштів. Для обліку кожного виду доходів певного бюджету відкривають окремі Б.р.

Бюджетування – процес розробки оптимальних напрямів використання доходів і формування витрат підприємства в процесі здійснення його фінансово-господарської діяльності, розрахований на чітко визначений період часу.

Бюджетування – це процес планування виробничо-господарської діяльності підприємства, процес розробки, виконання, контролю та аналізу фінансового плану, який охоплює всі сторони діяльності господарської структури, що дозволяє зіставити всі витрати і отримані результати на наступний період.

Валова продукція підприємства – вартість усіх готових виробів і напівфабрикатів, виготовлених у звітному періоді із свого матеріалу і матеріалу

замовника за вирахуванням вартості готових виробів і напівфабрикатів спожитих у виробництві. Тобто валова продукція показує тільки кінцеву вартість вироблених товарів і не включає вартість виробів спожитих всередині підприємства.

Вартісними показниками виробничої програми є обсяги товарної, валової, реалізованої, чистої, умовно – чистої продукції, нормативної вартості обробітку, валового і внутрізаводського обороту, обсяг незавершеного виробництва.

і визначається як різниця між повною первісною (відновленою) вартістю та накопиченою на момент обчислення сумою зносу основних фондів. Залишкова вартість основних фондів на час їхнього вибуття (спричиненого зношуванням) має назву ліквідаційної вартості. У практиці господарювання її використовують для розрахунків норм амортизаційних відрахувань та визначення наслідків ліквідації спрацьованих основних фондів.

Виробнича потужність підприємства (цеху, ділянки) – це максимально можливий випуск продукції певної номенклатури за одиницю часу (рік) при найбільш раціональному використанні наявних виробничих фондів (устаткування, площ) з врахуванням застосування прогресивних технологічних процесів, раціональної організації виробництва і праці.

Виробнича програма – це система планових завдань з виробництва і доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості та у встановлені строки згідно договорів поставок.

Виробнича процес – сукупність взаємопов'язаних процесів праці та природних процесів, у результаті яких вихідні матеріали перетворюються на готову продукцію.

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) – витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, зумовлені технологією і організацією виробництва, а у частині витрат на управління – тільки загальновиробничі витрати. Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) включає: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та загальновиробничі витрати.

Виробнича структура підприємства – склад цехів та служб, що реалізують виробничий процес виготовлення продукції, форми їх взаємозв'язків.

Виробнича структура підприємства є формою організації виробничого процесу вона виражається в розмірі підприємства, кількості й складі цехів та служб, їх плануванні, а також у кількості планування виробничих ділянок та робочих місць усередині цехів.

Витрати підприємства – собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) і витрати, пов'язані з оперативною діяльністю підприємства, що поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Власність – це право володіння майном та обов'язок нести витрати щодо його збереження, ремонту, господарської експлуатації, а також брати на себе ризик.

Внутрішнє середовище підприємства – це механізм життєдіяльності підприємства, що забезпечує його самовідтворення. Основними елементами внутрішнього середовища є: підприємець, місія підприємства, цілі підприємства, працівники, технології, ресурси, структура управління, результат діяльності підприємства тощо.

Внутрішні чинники формування виробничої структури – стратегія розвитку підприємства, ресурсні обмеження, специфіка продукції, чисельність персоналу, потужність виробництва.

Внутрішньо фірмова інфраструктура – формування різних об'єктів економічних відносин усередині підприємства.

Внутрішньо фірмове підприємництво – вивільнення творчої підприємницької активності на внутрішньо фірмовому рівні.

Внутрішня норма дохідності інвестицій – дисконтна ставка, за якої чистий приведений дохід дорівнює нулю.

Державне підприємство засноване на державній власності. Державні підприємства діють як державні комерційні підприємства або казенні підприємства.

Диверсифікація – одночасний розвиток декількох технологічно не пов'язаних між собою видів виробництв, що значно розширює номенклатуру та асортимент виробленої продукції.

Дохід – виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Економічна безпека фірми – такий стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якої гарантується найбільш ефективне їх використання.

Економічна відповідальність за кінцеві результати праці – безумовне виконання планових завдань і договірних зобов'язань підрозділами підприємства.

Економічна ефективність виробництва – кількісне співвідношення результатів господарської діяльності і витрат.

Економічна модель – виведення закономірностей розвитку економіки із відповідних економічних фактів.

Економічна політика держави – система економічних ідей, цілей держави, завдань та засобів їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації.

Економічна система – система, що здійснює виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних благ.

Економічне зростання – збільшення реального обсягу ВВП у країні.

Економічні методи ДРЕ – створена державою система фінансового або матеріального стимулювання діяльності суб'єктів господарювання, що впливає на їхні економічні інтереси та обумовлює адекватну поведінку.

Експериментальні (дослідні) цехи – займаються підготовкою і випробуванням нових виробів, розробкою нових технологій, проведенням різноманітних експериментальних робіт.

Екстенсивний тип економічного зростання – зростання, що базується на кількісному збільшенні трудових і матеріальних ресурсів, які залучаються у

виробництво.

Екстенсивний шлях розвитку основних фондів – спосіб збільшення обсягів виробництва шляхом кількісного приросту усіх елементів основних фондів.

Елементарна лінійна організаційна структура – представляє собою найпростішу дворівневу структуру, яка формується на невеликому підприємстві, і призначена для відокремлення управління від безпосереднього виконання роботи.

Емісія цінних паперів – випуск в обіг акцій, облігацій та інших боргових зобов'язань, здійснюваний торгово-промисловими компаніями, кредитними установами і державою.

Емітент – особа, яка здійснює випуск емісійних цінних паперів.

Ефект мультиплікатора – вплив зміни сукупних видатків на рівноважний ВВП (вплив, викликаний змінами у споживанні, інвестиціях, державних видатках або чистому експорті).

ECTS (European Credit Transfer and Accumulating System) – європейська перевідна і накопичувальна система кредитів. Європейська перевідна і накопичувальна система кредитів (ECTS) – система, створена для зручності осіб, що навчаються, яка базується на оцінці трудомісткості навчальної роботи особи, необхідної для досягнення мети навчання за даною програмою. Ці цілі повинні бути описані в термінах встановлених підсумків навчання і компетенцій. ECTS базується на принципі відповідності 60 кредитів трудомісткості одному академічному року навчальної роботи особи денної форми навчання. Система ECTS призначена для підвищення прозорості систем освіти і сприяє мобільності студентів в Європі за допомоги накопичення і переведення кредитів. Переведення кредитів гарантується Угодою, підписаною університетом, звідки переходить студент, університетом, куди він переводиться і самим студентом.

Ефективний розподіл ресурсів – розподіл ресурсів в економіці між виробництвом різних товарів та послуг, який максимізує задоволення потреб споживачів.

Життєвий цикл підприємства – це сукупність етапів, які проходить підприємство за період свого функціонування.

За економічним характером витрати поділяються на:

Загальна структура підприємства – це комплекс виробничих та обслуговуючих підрозділів, а також апарат управління підприємством.

Загальновиробничі витрати – витрати на організацію виробництва і управління цехами, дільницями і іншими підрозділами основного і допоміжного виробництва, а також витрат на утримання і експлуатацію машин і обладнання.

Залишкова вартість основних фондів характеризує реальну їхню вартість, іще не перенесену на вартість виготовленої продукції (виконаної роботи, наданої послуги). Вона є розрахунковою величиною збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням.

Зовнішнє середовище – це все те, що перебуває зовні системи, необхідні умови існування та розвитку системи.

Зовнішнє середовище підприємства – це структурно-просторове оточення, яке складається з факторів впливу на функціонування підприємства до якого належать: споживачі, постачальники, державні органи, конкуренти, профспілки.

Зовнішні чинники формування виробничої структури – економічні, правові, науково-технічні, соціально-культурні, екологічні.

Інвестиції – усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою досягнення соціально-економічного ефекту.

Інвестиційна діяльність – сукупність дій та заходів громадян, юридичних осіб та держави щодо залучення та реалізації інвестицій.

Індекс рентабельності інвестицій – показник оцінки ефективності інвестицій, який визначається як відношення суми дисконтова них грошових потоків за весь інвестиційний період до суми дисконтова них інвестицій.

Інноваційна модель підприємництва – це модель, яка виходить не із ресурсів, а із можливостей виробництва.

Інноваційний потенціал – сукупність науково-технологічних, виробничих, фінансово-економічних, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки.

Інноваційні процеси і явища – характеризують розвиток національної економіки, її галузей та окремих підприємств на якісно новому рівні.

Інновація – використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на вдосконалення процесу виробничої діяльності, економічних, правових та соціальних відносин у сфері науки, культури, освіти та інших сферах діяльності суспільства.

Іноземне підприємство – підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить сто відсотків.

Інституційна теорія підприємництва – підприємство розглядається як організація, що створена людьми для ефективнішого використання обмежених ресурсів.

Інтенсивний шлях розвитку основних фондів – якісне вдосконалення всіх елементів основних фондів через проведення раціональної економічної політики на підприємстві.

Інфраструктура підприємства – це комплекс цехів, господарств та служб, які забезпечують необхідні умови для функціонування підприємства. Розрізняють виробничу і соціальну інфраструктуру підприємства.

Калькулювання – визначення розміру витрат у вартісному вираженні, які припадають на калькуляційну одиницю.

Картель – об'єднання підприємств переважно однієї галузі для здійснення спільної комерційної діяльності.

Кваліфікація – це сукупність спеціальних знань та практичних навичок, що визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних

функцій визначеної складності.

Керівники – це працівники, що займають посади керівників підприємств та їхніх структурних підрозділів. До них належать директори (генеральні директори), начальники, завідувачі, керуючі, виконроби, майстри на підприємствах, у структурних одиницях та підрозділах; головні спеціалісти (головний бухгалтер, головний інженер, головний механік тощо), а також заступники перелічених керівників.

Спеціалісти – це працівники, що виконують спеціальні інженерно-технічні, економічні та інші роботи, інженери, економісти, бухгалтери, нормувальники, адміністратори, юрисконсультанти, соціологи тощо.

Кількісні показники виробничої програми – натуральні, умовно-натуральні, вартісні.

Класична модель підприємництва – це модель, яка орієнтується на максимізацію віддачі наявних ресурсів.

Коефіцієнт еластичності (у виробничих функціях) – коефіцієнт, що показує, на скільки відсотків зросте випуск продукції, якщо фактор зросте на 1 %.

Коефіцієнт змінності роботи обладнання – відношення кількості відпрацьованих станко-змін до кількості відпрацьованих станко-днів.

Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання – це відношення дійсного фонду часу роботи обладнання до номінального фонду часу за певний період.

Коллективний договір – це угода між трудовим колективом в особі профспілки та адміністрацією або власником, яка щорічно переглядається і регулює їх виробничі, економічні і трудові відносини.

Командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками (вкладники).

Комерційне підприємство – підприємство, діяльність якого має комерційний характер, тобто пов'язана з отриманням прибутку.

Комунальне підприємство – те, що засноване на засадах комунальної власності певної територіальної громади.

Кон'юнктура ринку – зовнішній прояв внутрішнього стану економічної системи у певний період часу (від лат. conjurgi – сукупність умов, ситуація), що слугує для оцінки економічного стану, тенденції і перспектив розвитку конкретного ринку через зміну попиту, пропозиції та ціни.

Конвеєрна лінія – основна виробнича ланка потокового виробництва.

Конверсія – істотне (іноді повне) перепрофілювання виробничого потенціалу підприємства на випуск іншої продукції під впливом докорінної зміни ринкового середовища або глобальних чинників розвитку економіки.

Конкуренція – це форма взаємодії суб'єктів ринку, боротьба за найвигідніші умови вкладення капіталу, збільшення обсягів продажу, сутність чого зводиться до завоювання прихильності споживачів і є засобом виживання

на ринку у довготерміновій перспективі.

Консорціум – тимчасове об'єднання підприємств для досягнення певної спільної мети (наприклад здійснення спільного великого господарського проекту, реалізації цільових програм). Учасниками консорціуму можуть бути державні та приватні фірми, а також окремі держави.

Концентрація – процес зосередження засобів виробництва на великих підприємствах.

Кооперування – форма виробничих зв'язків між підприємствами, що спільно виготовляють певний вид кінцевої продукції.

Корпоративна (виробнича, бізнесова) культура (етика) – це морально-економічна категорія, що містить історичні традиції, культурні надбання, роль особливості в історії, взаємовідносини між партнерами на ринку та всередині колективу підприємства, ставлення до ризику тощо.

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав.

Корпорація – договірне об'єднання підприємств на засаді інтеграції науково-технічних, виробничих та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень для централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації;

Корпорація (акціонерне товариство) – організаційна форма сучасного світового підприємництва, заснована на акціонерній власності, тобто власниками (засновниками) є акціонери, які несуть обмежену відповідальність за зобов'язаннями корпорації у розмірі свого внеску в акціонерний капітал.

Кредитоспроможність – наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його.

Ліквідність – спроможність підприємства своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, або можливість перетворення оборотних активів в гроші для оплати зобов'язань.

Лінійно-функціональна організаційна структура управління – є найбільш поширеною на підприємствах, які, зростаючи, переходять від категорії малих до категорії середніх. Вона базується на розподілі повноважень та відповідальності за функціями управління, а також на прийнятті рішень по вертикалі.

Лінійно-штабна організаційна структура управління передбачає створення поліфункціональних штабів на рівні лінійних керівників. Призначення таких штабів полягає у вивченні відповідних проблем з метою надання лінійному керівництву допомоги при прийнятті рішень та забезпечення концентрації зусиль для вирішення конкретних управлінських завдань. Така організаційна структура, як правило, носить тимчасовий характер і після вирішення проблеми вона розформовується.

Майно підприємства – виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

Макросередовище – його структурні елементи мають опосередкований

вплив на діяльність підприємства.

Матрична організаційна структура управління передбачає створення поряд з лінійним керівництвом та функціональним апаратом управління ще й тимчасових проектних груп. Такі групи формуються із спеціалістів постійних функціональних підрозділів підприємства для роботи над конкретними проектами. Після закінчення роботи над проектом група припиняє свою діяльність, а спеціалісти повертаються до виконання своїх обов'язків в межах відповідних функціональних підрозділів.

Мета економічної безпеки – гарантування стабільного і максимального ефективного функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Механістичні структури управління – (їх часто називають ієрархічними, бюрократичними, формальними, традиційними, класичними) характеризуються наявністю жорсткого ієрархічного розподілу влади, формалізацією правил та процедур, централізованим прийняттям рішень. Вони функціонують як чітко налагоджений механізм. До таких структур управління належать лінійна, функціональна, лінійно-функціональна та лінійно-штабна структури управління.

Мікросередовище – це середовище прямого впливу на діяльність підприємства.

Моделювання – дослідження реальних систем, явищ і об'єктів за допомогою моделей, що охоплює побудову моделей, дослідження властивостей моделей та перенесення здобутих відомостей на реальні системи.

Моніторинг зовнішнього середовища – це постійне відстеження інформації про стан зовнішнього середовища.

Моніторинг інноваційної діяльності – систематичний збір, обробка та аналіз інформації про перебіг інноваційних процесів, практичні наслідки заходів щодо стимулювання і регулювання інноваційної діяльності, результати реалізації пріоритетних напрямків інноваційної діяльності.

Монополія – це ринок, на якому діє лише один продавець.

Мотивація – пошук спонукальних мотивів до здійснення певної роботи працівником чи групою працівників.

Натуральними показниками виробничої програми є обсяг продукції в натуральних одиницях по номенклатурі і асортименту.

Наука – сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення. Термін «наука» застосовується для назви окремих галузей наукового знання. Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність спрямована на здобуття і використання нових знань. Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок. Наука передбачає два види ідей: конструктивні й деструктивні, тобто ті, що мають чи не мають значущості для науки і практики.

Наукова проблема – сукупність нових діалектно-складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Вони виникають у економіці

закономірно під дією економічних законів у зв'язку з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин.

Наукова робота – це самостійно виконане наукове дослідження тієї чи іншої проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного і власні висновки, її якість може бути визначена за такими критеріями: актуальність обраної теми; науковість, повнота розкриття теми, аргументованість висновків; елемент творчості; стиль, грамотність.

Наукова теорія – це система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві.

Наукове дослідження – це цілеспрямоване вивчення за допомогою наукових методів явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отриманих переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень, і включає в себе два основних рівня: емпіричний і теоретичний. Наукове пізнання – дослідження, яке характерне своїми особливими цілями і завданнями, методами отримання і перевірки нових знань. Воно сягає сутності явищ, розкриває закони їх існування та розвитку.

Науковий напрям – сегмент певної науки, де існують наукові школи і працюють десятки докторів і кандидатів наук, докторантів, аспірантів, студентів.

Науковий результат – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксована на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, монографії тощо.

Науково-дослідницька діяльність студентів (НДДС) – системне утворення, яке має свою структуру, зміст і форми. У ВУЗах склалася певна структура НДДС: проректор з наукової роботи – рада НДДС інституту – рада студентського науково-творчого товариства (СНТТ) факультетів, СНТТ кафедр.

Науково-дослідні роботи (НДР) – роботи пошукового, теоретичного та експериментального характеру, що виконуються з метою визначення технічної можливості створення нової техніки в певні терміни. НДР поділяються на фундаментальні (одержання нових знань) і прикладні (застосування нових знань для вирішення конкретних задач) дослідження.

Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації професійно займаються педагогічною діяльністю у поєднанні з науковою та науково-технічною діяльністю.

Науково-прикладний результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, експериментальний зв'язок, закінчене випробування, яке впроваджене або може бути впроваджене у суспільну практику. Він висвітлюється у формі: наукових рефератів, наукових доповідей і статей, курсових (дипломних, магістерських) робіт, дисертацій, монографій, підручників тощо.

Науково-технічна революція (НТР) – віддзеркалює докорінну якісну трансформацію суспільного розвитку на основі новітніх наукових відкриттів та винаходів, що мають революціонізуючий вплив на змінювання знарядь праці, технологій, організації та управління виробництвом, характер трудових

відносин у суспільстві.

Науково-технічний прогрес (НТП) – безперервний взаємообумовлений процес розвитку науки і техніки; створення нових і удосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва на базі використання досягнень фундаментальної науки.

Науковий факт – подія чи явища, яке є основою для висновку або підтвердження. Він є елементом, який у сукупності з іншими становить основу наукового знання, відбиває об'єктивні властивості явищ та процесів.

Національне підприємство – підприємство, капітал яких належить підприємцям даної країни.

Некомерційне підприємство – підприємство, діяльність якого спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

Неокласична теорія (механістична модель підприємства) – підприємство розглядається як цілісний об'єкт, який залучає ресурси і використовує їх для виготовлення продукції.

Непромисловий персонал підприємства – це працівники торгівлі та громадського харчування, житлового господарства, медичних і оздоровчих установ, навчальних закладів і курсів, а також установ дошкільного виховання та культури, які перебувають на балансі підприємства.

Номенклатура продукції – це перелік найменувань виробів, завдання з випуску яких передбачено планом виробництва продукції.

Норма обслуговування – встановлена кількість одиниць обладнання, яка обслуговується одним робітником.

Норма чисельності – необхідна для виконання певної роботи чисельність персоналу.

Нормативна чиста продукція – показник обсягу виробництва, що визначається за порівнянними (стабільним) нормативам, що відображає суспільно необхідні витрати живої праці на виробництво одиниці продукції. Економічним змістом нормативної чистої, як і чистої продукції, є новостворена вартість. Нормативи чистої продукції (НЧП) визначаються на всі вироби, вироблені підприємствами промисловості, одночасно з оптовими цінами.

Облікова чисельність працівників підприємства включає всіх постійних, тимчасових і сезонних працівників, котрих прийнято на роботу терміном на один і більше днів незалежно від того, перебувають вони на роботі, знаходяться у відпустках, відрядженнях, на лікарняному листку тощо.

Оборотні кошти – виражені у грошовій формі кошти підприємства, необхідні для створення виробничих запасів на складах та на виробництві, для розрахунків з постачальниками, бюджетом, виплати заробітної плати тощо. Вони призначені для формування і забезпечення кругообігу оборотних фондів і фондів обігу.

Оборотні фонди – предмети праці, які використовуються у виробництві (сировина, матеріали, паливо, тара, напівфабрикати, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів); цілком споживаються у кожному виробничому циклі, змінюють або втрачають натуральну форму й переносять свою вартість

на заново виготовлений продукт внаслідок одноактного використання.

Оборотні фонди – частина виробничих фондів у вигляді певної сукупності предметів праці, елементи яких цілком споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість продукції, що виробляється (на вартість платних послуг).

Оборотність оборотних коштів – тривалість повного кругообігу засобів з моменту придбання оборотних фондів до виходу та реалізації готової продукції.

Обслуговуючі цехи та господарства – виконують роботи, які забезпечують необхідні умови для нормального перебігу основних і допоміжних виробничих процесів.

Одиничне виробництво – тип виробництва, який характеризується широкою номенклатурою продукції і малим обсягом її випуску.

Одноосібне володіння – організаційна форма підприємництва, за якої власником є окрема особа або сім'я.

Організаційна структура управління – це сукупність певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їхньої взаємодії та функціями, які вони виконують. Головне призначення організаційної структури – забезпечити ефективну діяльність управлінського персоналу.

Організаційно-правова форма господарювання – це форма здійснювання господарської (в тому числі підприємницької) діяльності

Організація виробництва – певним чином упорядкована і скоординована у часі і просторі система взаємодії особистих і речових елементів виробничого процесу – людей, як персоналу підприємства, знарядь і предметів праці.

Органічні структури управління – характеризуються слабким використанням формальних правил та процедур, децентралізацією повноважень та участю працівників у прийнятті рішень, гнучкістю структури управління та незначною кількістю рівнів ієрархії управління, що дають змогу підприємству швидко адаптуватись до змін зовнішнього середовища. До цього типу структур управління належать дивізіональні, матричні, проектні, множинні та інші структури, які характеризуються гнучкістю під час взаємодії із зовнішнім середовищем підприємства.

Основними фондами виробничого і невиробничого призначення

Основні виробничі фонди – частка виробничих фондів, що використовується більше одного виробничого циклу і у кожному циклі частково переносить свою вартість на новостворений продукт.

Основні фонди – це засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній споживній формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється, (на платні послуги) частинами в міру спрацювання.

Основні цехи – виготовляють продукцію, призначену для реалізації на сторону, тобто продукцію, що визначає профіль та спеціалізацію підприємства.

Охорона інтелектуальної та кадрової складових – підвищення ефективної діяльності персоналу, збереження і розвиток кадрового потенціалу.

Партнерство – це стосунки між учасниками ринкових відносин, сутність яких полягає у пошуку взаємних домовленостей, дотримання принципу рівноправності, відсутності диктату.

Партнерство (товариство) – така організаційна форма підприємницької діяльності, що передбачає об'єднання капіталів двох і більше осіб (фізичних та/або юридичних) на відповідних умовах розподілу ризику, прибутків й збитків, спільного контролю результатів бізнесу; активної участі в його веденні. Основою взаємин учасників партнерства є договір (установчий договір та/або статут, залежно від виду партнерства).

Пасивні основні фонди – будівлі, споруди, трубопроводи тощо, тобто ті елементи, що не приймають безпосередньої участі у виробництві, але створюють для нього необхідні умови.

Первісна вартість основних фондів – це фактична їхня вартість на момент введення в дію чи придбання. Наприклад, нове виробниче приміщення зараховують на баланс підприємства за кошторисною вартістю його будівництва; первісна вартість будь-якого виробничого устаткування, крім оптової ціни, включає витрати на його транспортування й установку на місці використання. Первісна (балансова) вартість виробничих основних фондів визначається на початок наступного за звітним роком потрібно враховувати абсолютні величини введення в дію та вибуття протягом звітного року, оскільки останні мають діяти (не діяти) протягом усього наступного року незалежно від дати введення чи вибуття основних фондів у звітному році.

Персонал підприємства – це сукупність найнятих працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, зайнятих на підприємстві відповідно до штатного розкладу, а також працюючі власники організації, які одержують на підприємстві (фірмі) заробітну плату.

Підвищення технічного рівня виробництва без розширення виробничих площ – реконструкція діючого підприємства.

Підвісний конвеєр – елемент технологічної бази, призначений для безперервного і рівномірного переміщення підвищених на ньому предметів праці.

Підприємницька діяльність – це основа ринкових відносин, спрямована на задоволення потреб споживачів, та отримання за рахунок цього виробниками власних економічних вигод.

Підприємницька теорія (модель балансу інтересів) – підприємство розглядається як таке, в діяльності якого зацікавлені різні групи як в самому підприємстві так і за його межами.

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, чи іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України (стаття 62) та іншими

законами.

Підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків.

Підприємство колективної власності – підприємство, що є власністю його трудового колективу, кооперативу, іншого статутного товариства або громадської організації.

Підрозділи – центри прибутку – структурні виробничі підрозділи, яким надається широкі права у прийнятті рішень у процесі господарської діяльності та які несуть відповідальність за отримання прибутку.

Підсистема – сукупність елементів, об'єднаних спільним процесом функціонування, які, взаємодіючи, реалізують певну операцію, необхідну для досягнення поставленої перед системою в цілому мети.

План підприємства – це завчасно розроблена система заходів, що передбачає зміст, взаємодію ресурсів, обсяги, методи, послідовність і строки виконання робіт. Об'єктом планування на підприємстві є його діяльність. Предметом планування на підприємстві є його ресурси.

Планування – є найважливішою функцією управління підприємством: це процес визначення цілей, які підприємство передбачає досягти за певний період та способів досягнення таких цілей.

Побічні цехи – займаються, як правило, утилізацією, переробкою та виготовленням продукції з відходів основного виробництва.

Повна (первісна і відновлена) вартість основних фондів – це вартість у новому, не зношеному стані. Саме за цією вартістю основні

Постійні витрати – це витрати, абсолютний розмір яких не змінюється у короткотерміновому періоді у залежності від зміни обсягу випуску продукції.

Поточні витрати підприємства – сукупність витрат живої та уречевленої праці на здійснення поточної діяльності, а за натурально-речовим складом – спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Предметна форма спеціалізації – основні цехи спеціалізуються на виготовленні будь-якого виробу, групи виробів.

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування – визначається як алгебраїчна сума прибутку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (витрат).

Прибуток від операційної діяльності – визначається як алгебраїчна сума валового прибутку, іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Приватне підприємство – те, що належить громадянину або громадянам, або іноземцям, або особам без громадянства, або юридичній особі на правах приватної власності з використанням його (їх) праці чи з використанням найманої праці.

Прогнозування зовнішнього середовища – це формування уявлення про майбутній стан чинників зовнішнього середовища.

Прогнозування розвитку (стану) підприємства – наукове обґрунтування можливих та якісних змін стану, рівня розвитку у цілому, окремих напрямків діяльності у майбутньому, а також альтернативних способів

і термінів досягнення очікуваного стану.

Продуктивність праці – кількісне відношення обсягу (маси) отриманого продукту до праці, затраченої на її виготовлення. Вимірюється кількістю продукції, виробленою за одиницю часу (виробітком), або витратами часу на виробництво одиниці продукції (трудомісткістю).

Продукція – це продукт праці, який появляється внаслідок взаємодії людини з засобами виробництва.

Проектно-цільові організаційні структури управління формуються під час роботи над організаційними проектами (наприклад, здійснення модернізації виробництва, освоєння випуску нової продукції тощо). Для управління проектом створюється проектна команда, визначаються цілі проекту, формується структура, планується та організується виконання роботи, здійснюється координація дій виконавців.

Промислово-виробничий персонал – це персонал підприємства, безпосередньо пов'язаний з процесом виробництва продукції (послуг), тобто зайнятий основною виробничою діяльністю називається

Професія – це особливий вид трудової діяльності, яка потребує певних теоретичних знань і практичних навичок.

Прямі витрати – витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені

Прямі інвестиції – вкладення коштів у певні об'єкти економіки інвестором самостійно, без посередників.

Реалізована продукція – продукція відвантажена покупцям і оплачена ними в даному періоді. Реалізована продукція включає частину вартість товарної продукції попереднього періоду, якщо оплата за неї проведена в поточному періоді. Тому обсяг реалізованої продукції за певний період може бути більше або менше обсягу товарної продукції за цей же період.

Реальні інвестиції – вкладення капіталу у матеріальні та нематеріальні активи підприємства.

Рентабельність – відносний показник ефективності роботи підприємства, котрий обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів).

Ресурсна безпека – забезпеченість виробництва основними видами ресурсів, можливість заміщення ресурсів, якість ресурсів.

Ринковий механізм – це система товарно-грошових відносин, яка забезпечує еквівалентний обмін продуктів (товарів, послуг), робочої сили, фінансових ресурсів та цінних паперів.

Ринок – це система відносин між суб'єктами товарно-грошового обміну як взаємозв'язку між продавцями (виробниками) і покупцями (споживачами) через рух товарів (продуктів) і грошей.

Робоче місце – це частина виробничої площі, де робітник або група робітників виконують окремі операції з виготовлення продукції або обслуговування процесу виробництва.

Санаційна спроможність – сукупність фінансових, організаційно-технічних і правових можливостей підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, які визначають фінансової санації.

Середньооблікова чисельність працівників підприємства за певний

період визначається як сума середньомісячної чисельності поділена на кількість місяців у розрахунковому періоді.

Синдикат – організаційна форма існування різновиду картельної угоди, що передбачає реалізацію продукції учасників через створений спільний збутовий орган або збутову мережу одного з учасників об'єднання.

Система оперативного планування виробництва – це сукупність різних методик та технологій планової роботи, що характеризується ступенем централізації, об'єктом регулювання, складом календарно-планових показників, порядком обліку та руху продукції та оформленням облікової документації.

Системний аналіз – методологія дослідження об'єктів довільної природи шляхом їх подання як систем з подальшим аналізом і синтезом цих систем.

Сканування зовнішнього середовища – це безперервне простежування за його параметрами, один з напрямів аналітико – прогностичних робіт, призначається для збору, оцінки і прогнозування значущості для економічної системи важливих змін у зовнішньому середовищі.

Службовці – це працівники, що здійснюють підготовку та оформлення документації, облік та контроль, господарське обслуговування (тобто виконують суто технічну роботу), зокрема – діловоди, обліковці, архіваріуси, агенти, креслярі, секретарі-друкарки, стенографісти тощо.

Спеціалізація – поділ традиційних та формування нових галузей суспільного виробництва.

Спеціальність – це вид діяльності в межах професії, який має специфічні особливості, додаткові спеціальні знання і навички.

Статутний капітал – фіксована сума основного і оборотного капіталу підприємства. Він утворюється на момент його створення і перебуває в розпорядженні підприємства впродовж усього терміну його функціонування.

Стратегічні господарські підрозділи – це підрозділи підприємства, які орієнтовані на свої ринки, своїх клієнтів, мають своїх конкурентів.

Структура підприємства – це склад і співвідношення його внутрішніх ланок (цехів, ділянок, відділів, лабораторій та інших підрозділів), що становлять єдиний господарський об'єкт. Розрізняють загальну, виробничу й організаційну структури підприємства.

Ступінь механізації праці – відношення обсягу механізованих робіт до заготівельного обсягу робіт.

Теплова обробка продукції – призначена для виготовлення напівфабрикатів.

Технологічна безпека – ступінь спрацювання основних виробничих засобів, завантаження спеціалізованого устаткування і доступ ноу-хау; частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, введення в дію основних виробничих засобів.

Технологічна форма спеціалізації цехів – підрозділи створюються за принципом технологічної однорідності.

Технологічні інновації – матеріалізація нових ідей і знань, відкриттів, винаходів і науково-технічних розробок з метою їхньої комерційної реалізації для задоволення потреб споживачів.

Товариство з обмеженою відповідальністю – це товариство, статутний фонд якого поділений на частини, що визначені установчими документами. Його учасники несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства у межах свого внеску.

Товариство з повною відповідальністю – це товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язання підприємства всім своїм майном.

Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності

Товарна продукція (обсяг продукції, послуг) – продукція вироблена для реалізації за межами підприємства. Можна визначити на основі валової продукції, для цього з валової продукції віднімається вартість незавершеного виробництва і напівфабрикатів.

Точка беззбитковості – мінімальний обсяг виробництва (реалізації) продукції, при якому сума одержаного валового доходу дорівнює сумі поточних витрат.

Традиційні процеси і явища – характеризують звичайне функціонування національної економіки, її галузей та окремих підприємств.

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності.

Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує статутний фонд, розподіляє доходи, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства.

в управлінні, на одержання частки прибутку у вигляді дивіденду, на участь у розподілі майна в разі його ліквідації.

Управління (системою) – діяльність, яка має на меті забезпечити цілеспрямоване поведіння системи під час зміни умов зовнішнього середовища або умов її функціонування. Системи з управлінням називають кібернетичними системами.

Фінансова складова економічної безпеки – комплекс заходів та реалізація запланованих дій у процесі здійснення суб'єктом господарювання фінансово-економічної діяльності.

Фінансові інвестиції – вкладення капіталу у різні види фінансових документів (використання коштів для придбання цінних паперів).

Фонди обігу – кошти, які обслуговують процес обігу продукції. До них належать: готова продукція на складах підприємства, відвантажена продукція, грошові кошти на розрахунковому рахунку у банку, дебіторська заборгованість.

фонди рахуються на балансі підприємства протягом усього періоду їхнього функціонування.

Фондоозбросність праці – показник, що характеризує рівень технічної оснащеності праці, величина основних виробничих фондів, які використовує один працівник: визначається відношенням середньорічної вартості основних

фондів до середньорічної чисельності працівників.

Функціональна організаційна структура управління – передбачає функціональний розподіл праці та функціональну спеціалізацію підрозділів.

Чиста продукція – продукція новостворена працею у тій чи іншій сфері матеріального виробництва. Являє собою різницю між обсягом валової продукції і матеріальними витратами (сировина, матеріали, паливо) в цінах кінцевого споживання. $ЧП = \text{Валова продукція} - \text{Матеріальні витрати}$ Чиста продукція відображає вклад підприємства у створення національного доходу країни, так як враховує тільки додану вартість.

Чистий прибуток – враховує у своєму складі суму прибутку від звичайної діяльності після оподаткування з врахуванням сальдо надзвичайних доходів і витрат після сплати законодавчо встановлених податків; залишається у розпорядженні підприємства.

Чистий приведений дохід – показник оцінки ефективності інвестицій, який визначається як різниця між сумою дисконтованих грошових потоків за весь інвестиційний період та сумою дисконтова них інвестицій.

Штатний розпис – це локальний нормативно-правовий акт (тобто документ), який встановлює для конкретного підприємства, установи, організації структуру, штати та посадові оклади працівників і яким (звісно, в разі його затвердження) зобов'язане керуватися підприємство у своїй діяльності.

Якісні показники виробничої програми – сортність, марка, вміст корисного компоненту, частка продукції, що відповідає світовим стандартам, частка експортної продукції.